

Symposium Vlaams EU-platform 2022: EU-missies en missiegericht O&I beleid in Vlaanderen

Datum: 18/10/2022

Verslaggever: Theresia Feldmann

Organisatoren: VLEVA en EWI

Thema: het Europese beleidskader inzake missies en het (toekomstig) EU-missie O&I beleid in Vlaanderen

VLEVA-leden: VLIZ, VVSG, VLIR, VHLORA, VITO, imec, Agoria, VOKA, VMM

De voornaamste conclusies die we uit dit evenement trekken zijn:

- Een missiegerichte aanpak vraagt altijd betrokkenheid van de quadruple helix.
- Missies moeten concreet gemaakt worden: langetermijnvisie, structurele verankering met goede governance structuur, methode om stakeholder te mappen, etc.
- De andere beleidsdomeinen, buiten innovatie en economie, moeten betrokken worden bij de missies.
- Burgerparticipatie moet een meerwaarde hebben en er moet een structurele aanpak gevonden worden zodat de organisaties dit kunnen meenemen als werkwijze.
- Momenteel ligt de focus vooral op nieuwe actoren en nieuwe middelen, maar op Vlaams niveau zou het eerder om het wegnemen van hordes, het openen van nieuwe initiatieven van kennisdeling en het doorbreken van silo's moeten gaan.
- De creatie van een breed draagvlak en vertrouwensrelatie met de burger is noodzakelijk.

Debat over de toekomstige invulling van missies in Vlaanderen

- *Ann-Katrien Lescrauwaet* (VLIZ)
- *Bruno Van Koeckhoven* (EU Research Affairs Manager, Hogeschool PXL/VHLORA)
- *Katrien Rycken* (Directeur, Stadsbrede vzw Leuven 2030/VVSG)
- *Karin Sipido* (Prof. Cardiovasculaire Wetenschappen, KU Leuven/VLIR)
- *Koen Repriels* (adviseur nationale ACV studiedienst/De Verenigde Verenigingen)

Hoe zou het missiegericht innovatiebeleid in Vlaanderen idealiter vormgegeven worden?

Bruno Van Koeckhoven legt uit dat hogescholen altijd al van de burgers en ondernemingen uitgaan en tot nu toe maar matig door de overheid gefinancierd worden. Ook in het kader van Horizon Europe zijn de hogescholen nog niet goed vertegenwoordigd. Hij uit de hoop dat structurele fondsen om internationale financiering aan te werven snel komen. Hij toont zich enthousiast over het missiegedreven onderzoek en uit de hoop dat de hogescholen er in de toekomst als coming player aan mee kunnen werken.

Koen Repriels uit dat het duidelijk is dat het verhaal nog in de kinderschoenen staat. Hij roept op om het concreet te maken, een methode te ontwikkelen om missies vast te leggen en de stakeholders te mappen. Hij was nauw betrokken bij het SERV-initiatief via het ACV. Hij betreurt dat het als middenveldorganisatie moeilijk is om mee aan tafel te zitten. Ze moeten altijd aankloppen terwijl ze deel van de quadruple helix zijn. Hij vindt dat men out of the box moet denken bij het schrijven van overheidsopdrachten, etc. Deze instrumenten zouden in de bovenste laag van de lasagne [RED: zie presentatie van Johan Hanssens] moeten komen, want die is eigenlijk nog niet gelegd. De saus mankeert nog. Hij benadrukt dat de quadruple helix heel belangrijk is als men draagvlak wil vinden bij de belastingbetaler. Volgens hem moet het allemaal breder gaan. Niet alleen productiviteit en bbb, maar ook maatschappelijke relevantie.

Ann-Katrien Lescauwet spreekt over de missie "Restore our oceans and waters by 2030" waarbij zij (VLIZ) betrokken is. Ze legt uit dat het hierbij niet alleen om de oceanen maar ook om rivieren, zoetwatergebieden gaat. De missie is al gestart en moet de blauwe economie klimaatneutraal maken, vervuiling vermijden en focust ook op de bescherming van de flora en fauna. Hierbij is een zeer brede waaier aan instellingen, ngo's, burgers, administratie enzovoort betrokken. Ze vermeldt dat ze een aantal Horizon Europe projecten gewonnen hebben, maar dat het tegelijk een blessing en een curse is omdat het ambitieniveau voor een redelijk korte tijdspanne heel hoog ligt. Er zijn 'coordination support actions' die drie jaar lang lopen waarbinnen er middelen beschikbaar zijn om af te stemmen, maar communicatie blijft een probleem. Terwijl communicatie net heel belangrijk is. Ze vermeldt dat ze daarom ook naar VLEVA kijken. Ze wil weten hoe er in andere missies hiermee omgegaan wordt. Wie benadert de burger etc.? De communicatielijnen moeten heel snel heel breed gelegd worden. Verder bestaan er in Vlaanderen natuurlijk ook al bepaalde infrastructures zoals de speerpuntclusters, maar het kan volgens haar nog meer worden.

Prof. Karin Sipido zegt dat keuzes gemaakt moeten worden. Sluiten wij ons aan bij Europese missies of zetten we eigen missies op? Volgens haar gaat kritische massa belangrijk zijn. Verder vindt zij het belangrijk om te kijken naar de sterktes van Vlaanderen. Ze vermoedt dat de keuzes uiteindelijk top-down gaan zijn met blik op de sterktes. Ze ziet nog een vraagteken bij de aansturing van missies binnen Vlaanderen. Missies zijn niet alleen het domein van innovatie en economie, dus ook de andere beleidsdomeinen moeten betrokken worden. Ook de sociale wetenschappen en de zorgsector zijn belangrijk, maar eveneens de humane wetenschappen, vooral dan voor de implementatie. Daarom mogen wij deze disciplines en sectoren niet uit het oog verliezen.

Katrien Rycken vraagt om de prioriteiten duidelijk te zetten en hierbij voorbij de technologische innovatie en voorbij het commercialiseerbare te kijken. Heel veel van wat er gebeurt, zit onder de waterlijn in de mentale, digitale, te financieren infrastructuur, het uitdagen van systemen. Als het Vlaams innovatiebeleid hieraan voorbijgaat dan gaan wij volgens haar de clou missen. Het moet dus ook gaan over waar we waarden aan toekennen. Wij moeten veel meer aligneren over verschillende beleidsniveaus heen en vooral versnellen. En dat gaat niet alleen over meer geld vinden, maar ook ons beter organiseren. Het is een zoektocht: we moeten kijken waar de gedeelde missie over alle beleidsdomeinen heen ligt om ons niet tegen te werken. Iedereen moet aan één zeil trekken en de veranderingen moeten voelbaar zijn voor de mensen, met name in hun dagdagelijkse levens. We moeten de harten raken en hebben daarom een goede storytelling nodig, anders gaan we de mensen niet kunnen meenemen.

Koen Repriels vraagt de overheid om meer nadrukkelijk op het terrein te komen door stakeholders te mappen etc. en dan "op de lasagne te drukken tot dat de saus evenwichtig verdeeld is", dus projecten die niet werken afschaffen, zoals bij missies die bijgestuurd worden.

Bruno Van Koeckhoven is voorstander om kleinschalige projecten die al bestaan in Vlaanderen mee te nemen in de missies. Om mensen mee te nemen moet er niet zozeer een technische focus, maar een maatschappelijke focus komen. Er zou een mogelijkheid moeten komen eigen discussies te maken, te verbreden. Kanker is bijvoorbeeld een nobel doel, maar zou hij nadenken of je dat niet zou kunnen verbreden naar "verantwoorde zorg" (waardig ouder worden, langer thuis wonen etc.).

Welke rol zien jullie voor jullie eigen organisaties? En hoe kan jullie organisatie concreet bijdragen aan burgerparticipatie?

Prof. Karin Sipido neemt het voortouw door uit te leggen dat de lasagne eigenlijk geen goed model is om innovatiebeleid uit te leggen omdat heel veel wisselwerking tussen de verschillende lagen bestaat. Universiteiten integreren al verschillende aspecten, en ook de humane wetenschappen zijn cruciaal in het missieverhaal. De universiteiten zijn op zich al heel multidisciplinair, alleen zou de bijdrage van de humane wetenschappen belangrijker moeten zijn. Universiteiten zijn ook goed geplaatst voor burgerparticipatie. Er lopen al projecten met burgeronderzoek. In haar eigen domein is patiëntenparticipatie heel belangrijk. Patiënten nemen ook deel aan de ethische commissies en worden als klankbord gebruikt: wat hebben jullie nodig? Ze stelt zich de vraag wie met 'burgers' nu eigenlijk bedoeld wordt: spreken we over representatie van burgers of over experts?

Ann-Katrien Lescauwet zegt dat we zeker moeten zijn dat dat burgerparticipatie een meerwaarde heeft en dat wij op het einde beter gewapend zijn om multidisciplinaire projecten aan te pakken. Ze zijn burgerparticipatie in hun dagelijkse praktijk gewoon, bijvoorbeeld bij het tellen van schelpen om klimaatverandering in kaart te brengen, maar er moet een structurele aanpak gevonden worden voor de missies, die zij vervolgens kunnen meenemen als werkwijze. Ze hebben binnen VLIZ al een sociale wetenschapper aangeworven om zich hier professioneel mee bezig te houden. De burger hoeft volgens haar niet te weten dat het een missie is. Het raakt hem als hij het voelt, als hij er beter van wordt. We zoeken naar de meerwaarde voor de burger. Dat moet ons uitgangspunt

zijn. Er is dus nood aan een langetermijnvisie, aan structurele verankering. Ze geeft ook een voorbeeld ervan hoe projecten mis kunnen gaan als er geen rekening gehouden wordt met de burgers: Er werd een mooi evacuatieplan gemaakt voor overstromingen, maar zonder burgerparticipatie. Hierbij heeft niemand rekening gehouden met menselijk gedrag, waardoor het project is misgelopen. Als het evacuatiebootje komt en het huisdier mag niet mee, dan stapt de persoon niet in werkt het plan niet. De burger gaat zich niet laten evacueren, maar neemt het risico. Daarom vergt het volgens haar goede kennis en *boots on the ground*. Men moet weten wat de burgers een meerwaarde vinden.

Bruno Van Koeckhoven vermeldt dat co-creatie altijd al de aanpak van de hogescholen was, lang voordat het een buzzword werd. De hogescholen hebben volgens hem met weinig middelen veel gerealiseerd en daarom is hij blij over de missies. Hij stelt dat burgerparticipatie mooi is, maar dat een spreekbuis op het marktplein niet genoeg is. Burgerplatformen moeten meer in de etalage gezet worden. De GDPR is op dit vlak vaak een struikelblok.

Katrien Rycken voegt toe dat wij nog te veel op eilanden zitten en het ons nog niet voldoende lukt om verbindingen te leggen. Daarom willen zijn binnen Leuven2030 ook de *lessons learned* delen. Wat gebeurt er wanneer de uitvoering van het klimaatplan niet in de handen van het stadsbestuur ligt, maar in de handen van een vzw met gedeeld eigenaarschap? In de raad van bestuur van de vzw zitten burgers, bedrijven en de overheid. Ze benadrukt ook het belang van vertrouwen: polarisatie is hardnekkig en neemt toe, maatschappelijke innovatie moet ervoor zorgen dat er terug vertrouwen komt in de overheid. De missies moeten mensen empoweren, betekenis te kunnen vinden en een eigen rol te kunnen bepalen in het bouwen van de eigen toekomst.

Koen Repriels toont zich jaloers op de Nederlandse en Duitse context vooral in verband met de vakbonden. In deze landen wordt door de werknemersvertegenwoordiging de werknemer veel meer als stakeholder betrokken. Wat betekent het voor mijn werk wanneer nieuwe technologieën geïmplementeerd worden? Vanuit zijn rol binnen de Verenigde Verenigingen benadrukt hij het belang van het tijdig betrekken van de brede maatschappij. Zijn we als maatschappelijke gebruiker klaar voor de technieken en innovaties?

Wanneer zou volgens jullie het nieuwe missiegerichte beleid als succes gezien worden? Wat zijn de KPI's?

Bruno Van Koeckhoven antwoordt dat zij bij de Vlaamse hogescholen een rondvraag hebben gedaan, waarbij het antwoord vooral was: kijk naar de lange termijn. Hoe is het leven van de burger veranderd en hoe blijft het veranderen? Er moet genoeg aandacht zijn voor het *society readiness level*, kennis en vaardigheden van het werkveld en het bereiken van complexe doelgroepen, die niet makkelijk bereikt worden maar nood hebben aan innovatie.

Katrien Rycken vult aan dat er aandacht moet zijn voor het in beeld brengen van parameters die kwalitatief en niet kwantitatief zijn. Voor de samenwerking over verschillende beleidsniveaus heen moet de vraag gesteld worden: zijn we beter aan het samenwerken, zijn we slimmer dan voorheen?

Koen Repriels stelt dat het voor hem er vooral op aan komt dat de concrete missies goed opgevolgd worden, dat er een goede governance opgezet wordt en (hij herhaalt het nog eens uitdrukkelijk) alles goed opgevolgd wordt. Dragen de programma's bij tot de missie die geformuleerd is?

Prof. Karin Sipido zegt dat zij dubbele commentaren hoort: enerzijds wordt de vraag gesteld wat het succes van een missie is, langs de andere kant denkt zij dat die aspecten die er een succes van maken toch vanaf het begin vast liggen als de missie goed geformuleerd is. Op niveau van het Vlaamse beleid vindt zij de vraag moeilijker: wat is de bijdrage van Vlaanderen?

Ann-Katrien Lescauwaet stelt dat de focus momenteel vooral op nieuwe actoren en nieuwe middelen ligt, maar op Vlaams niveau zou het eerder om het wegnemen van hordes, het openen van nieuwe initiatieven van kennisdeling en het doorbreken van silo's moeten gaan.

Hebben jullie een laatste giveaway, tips en tricks om er concreet werk van te maken?

Ann-Katrien Lescauwaet legt de nadruk op het belang van het zoeken naar meerwaarde en het zoeken van impact. Ze geeft het voorbeeld van het oplossen van armoede: dat kan je niet op grote schaal doen, het is maatwerk. Dat vergt ook vertrouwen op lange termijn. Ze denkt niet dat zij met een project van 3 jaar de missies kunnen realiseren. Ze hebben al veel stappen gezet, maar hopen dat ze verdere stappen kunnen zetten in deze richting: het zoeken van oplossingen op maat voor de burgers. De vertrouwensrelaties moeten met de burgers op lange termijn gebouwd worden, zowel in projecten als in de reguliere werking.

Katrien Rycken stelt nog eens dat het belangrijk is om goed na te denken over de governance structuur, want het is ook een soort leiderschapsuitdaging. Volgens haar moeten we gedistribueerde leiding organiseren. Wie krijgt welk mandaat, wie neemt waar leiderschap op? Ze breekt een lans voor pledges (beloften), en het publiek maken van engagementen van stakeholders: "I will if you will." Het is meer dan het uitvoeren van een som van doorbraakprojecten, het is veel proceswerk, mensenwerk waarvoor er vaak niet

genoeg middelen beschikbaar zijn. Daarom vraagt de aanpak om een experimentele mentaliteit: Het vraagt toewijding om te proberen en falen niet als falen te zien maar als een bron van leren. De processen moeten openbaar beschikbaar worden, de puzzelstukjes bij elkaar gelegd worden.

Bruno Van Koeckhoven ziet de hoogste prioriteit in het creëren van een breed draagvlak. Hiervoor moeten financiële instrumenten om te verbreden, dieper te gaan om nog meer expertise aan bord te halen, voorzien worden.

Koen Repriels stelt dat er ook een nood is aan een gemeenschappelijk jargon om draagvlak mogelijk te maken. Het Vlaams jargon moet op het Europees jargon geënt worden.

Prof. Karin Sipido vult aan dat communicatie ook in de patiënten-dokter-relatie een probleem is. We moeten dezelfde taal leren spreken.